

Handläggare
Petter Södrin
Telefon: 08-50832177**Till**
Kulturnämnden
2026-06-09

Skrivelse om fler böcker i digital form

Svar på skrivelse från Isabel Smedberg-Palmqvist (L) och Kristina Lutz m.fl. (M)

Förvaltningens förslag till beslut

Skrivelsen besvaras genom kulturförvaltningens tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Isabel Smedberg-Palmqvist (L) och Kristina Lutz m.fl. (M) har lämnat in en skrivelse till kulturnämnden om att biblioteket bör tillhandahålla fler böcker i digital form.

Utifrån förutsättningarna på marknaden bedömer förvaltningen sammantaget att nuvarande utbud av fysiska, digitala och tillgänglighetsanpassade medier i huvudsak motsvarar stockholmarnas behov. Samtidigt är frågan om e-medier betydligt mer komplex än när det gäller fysiska medier. Till skillnad från en fysisk bok, som köps in till ett fast pris och blir mer kostnadseffektiv för varje lån, kostar e-boken mer ju mer den lånas ut.

Stockholms stadsbibliotek arbetar med att se över avtalsmodeller och följer utvecklingen på e-mediemarknaden.

Ärendet

Isabel Smedberg-Palmqvist (L) och Kristina Lutz m.fl. (M) har lämnat in en skrivelse till kulturnämnden om att biblioteket bör tillhandahålla fler böcker i digital form.

De framför att efterfrågan på digitala böcker ökar snabbt och att en satsning på fler digitala böcker är ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt att öka tillgången till kultur och kunskap, stärka läsande och underlätta för stockholmare i alla åldrar att ta del av bibliotekens resurser

I skrivelsen ställer de följande frågor:

1. Hur ser kulturförvaltningen på möjligheten att öka antalet e-böcker och ljudböcker i stadens bibliotek för att möta den växande efterfrågan?

2. Hur bedömer kulturförvaltningen att nuvarande digitala utbud motsvarar stockholmarnas behov, särskilt för barn, ungdomar och personer med begränsad fysisk tillgång till bibliotek?
3. Ämnar kulturförvaltningen utreda organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att utöka bibliotekens digitala samlingar, inklusive möjligheter att prioritera samtida och efterfrågade titlar?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av Stockholms stadsbibliotek.

Förvaltningens synpunkter

Hur ser kulturförvaltningen på möjligheten att öka antalet e-böcker och ljudböcker i stadens bibliotek för att möta den växande efterfrågan?

För folkbiblioteken är frågan om e-medier betydligt mer komplex än när det gäller fysiska medier. Den etablerade affärsmodellen bygger på att biblioteken betalar per utlån, där en ny e-bok i regel kostar omkring 70 kronor per lån. Till skillnad från en fysisk bok, som köps in till ett fast pris och blir mer kostnadseffektiv för varje lån, kostar e-boken mer ju mer den lånas ut.

Marknaden för e-medier styrs i hög grad av förlagens prissättning och tillgänglighetsvillkor, vilket begränsar bibliotekens möjligheter att påverka utbud och kostnadsutveckling. Adda, som upphandlar för SKR:s räkning, har under flera år försökt teckna nationella avtal för e-medier utan framgång.

Under 2025 breddade Stockholms stadsbibliotek utbudet av e-böcker och e-ljudböcker, samtidigt som en ny digital tjänst lanserades. De digitala utlånen ökade kraftigt, utan att efterfrågan på fysiska böcker minskade. Stockholms stadsbibliotek behöver möta behovet av både fysiska och digitala medier.

Stockholms stadsbibliotek arbetar löpande med att tillgängliggöra efterfrågad litteratur oavsett format. Under 2025 breddades utbudet av e-böcker och e-ljudböcker och en ny digital tjänst lanserades. De digitala utlånen ökade med närmare 60 procent jämfört med föregående år.

Utvecklingen har dock inte inneburit någon minskad efterfrågan på fysiska böcker. Statistik och observationer visar att fysiska och digitala lån i stor utsträckning motsvarar olika behov hos låntagarna.

Förvaltningen bedömer att ett nytt avtal för e-medier kan bidra till ett bredare digitalt utbud. Den rådande affärsmodellen på marknaden kommer dock fortsatt att påverka möjligheten att erbjuda ett större antal nyutgivna och efterfrågade titlar.

Hur bedömer kulturförvaltningen att nuvarande digitala utbud motsvarar stockholmarnas behov, särskilt för barn, ungdomar och personer med begränsad fysisk tillgång till bibliotek?

Det läsfrämjande uppdraget gentemot barn i förskolan och på fritiden är en prioriterad del av Stockholms stadsbiblioteks verksamhet. 2016 lanserades tjänsten Bibblix som riktar sig till barn i åldrarna 6-12 år. Stora satsningar har sedan dess gjorts för att öka intresset för digital läsning hos barn. Samtidigt visar utlåningsstatistik att barn fortsatt i första hand väljer fysiska böcker och att utlåningen av barnböcker i fysisk form ökar. Böcker för yngre åldrar är många gånger skapade för ett fysiskt format och är därför svåra att rättvist översätta till digital form.

För personer med funktionsnedsättning erbjuds tillgänglig litteratur genom Myndigheten för tillgängliga medier, som tillhandahåller den digitala tjänsten Legimus samt talböcker i fysiskt format via biblioteken. Stockholms stadsbibliotek ansvarar därutöver för tjänsterna Boken kommer och Talboken kommer för personer som har svårt att besöka biblioteket fysiskt. Genom dessa tjänster kan litteratur erbjudas genom hembesök eller digital överföring utifrån låntagarnas behov.

Förvaltningen bedömer sammantaget att nuvarande utbud av fysiska, digitala och tillgänglighetsanpassade medier i huvudsak motsvarar stockholmarnas behov.

Ämnar kulturförvaltningen utreda organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att utöka bibliotekens digitala samlingar, inklusive möjligheter att prioritera samtida och efterfrågade titlar?

Stockholms stadsbibliotek genomför redan idag löpande prioriteringar inom ramen för mediebudgeten för att öka tillgången till e-medier. Denna prioritering medför dock utmaningar, minskad tillgång till fysiska exemplar och längre köer på populära titlar.

De ekonomiska och strukturella skillnaderna mellan fysiska och digitala medier är betydande. Kostnadsmodellen för digitala utlån är mer komplex och betydligt mer kostnadsdrivande än för fysiska böcker. Som en av landets största bibliotekskommuner med höga utlåningsvolymerna hanterar Stockholms stadsbibliotek dessa utmaningar genom noggranna prognoser, begränsningar av samtida utlån samt pristak per lån. Idag tillämpas en maxgräns per

digitalt utlån och ett kostnadstak om 20 kr per utlån, vilket i praktiken innebär att tillgången till de mest efterfrågade titlarna begränsas som en konsekvens av hur kostnadsmodellen är utformad.

Kungliga biblioteket har under 2025-2026 i uppdrag att arbeta för framtagandet av gemensamma krav och en gemensam standard för en tjänst för utlån av både e-böcker och ljudböcker som kan användas av folkbiblioteken i syfte att öka likvärdigheten och underlätta administrationen. Stockholms stadsbibliotek följer arbetet nära.

Förvaltningen bedömer att ett nyupprättat avtal för e-böcker kan bredda utbudet, medan tillgången till de mest efterfrågade titlarna inte kommer öka oavsett ekonomiska eller organisatoriska ansatser. Stockholms stadsbibliotek arbetar med att se över avtalsmodeller och följer utvecklingen på e-mediemarknaden.

Maria Jansén
Förvaltningschef
Kulturförvaltningen

Elisabeth Aquilonius
Avdelningschef
Kulturförvaltningen

Bilagor

1. Skrivelse från Isabel Smedberg-Palmqvist (L) och Kristina Lutz m.fl. (M) om fler böcker i digital form